

II РОЗДІЛ ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

УДК 378.01

*Б.І. Фурманець,
м. Харків, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У багатозначних психолого-педагогічних дослідженнях переконливо визначається, що особливий вид людської діяльності, якою є навчальна, сприяє активному розвитку особистостей студентів як майбутніх фахівців.

Практика цілеспрямованого процесу навчальної діяльності свідчить, що у ньому, не тільки продуктивно формується особистість студента, але й всебічно розвиваються його найбільш важливі соціальні цінності, професійно-психологічні якості, психічні пізнавальні процеси, властивості та професійні утворення.

Ось чому, навчальну діяльність справедливо можна віднести до найбільш важливого виду людської діяльності, де в розгорнутих, досконалих формах відображається та формується вся багатомірна характеристика студентів як розвинутих особистостей, всебічно професійно та психологічно готуючихся до професійної діяльності.

Аналіз поставленої проблеми до розгляду. Психологи і педагоги мають єдину думку про те, що саме в умовах цілеспрямованої навчальної діяльності, студенти як особистості знаходять свій дійовий і творчий розвиток та формують свій професійно-психологічний потенціал як майбутні фахівці.

Навчальна діяльність, як складний, цілеспрямований, методично організований, системоутворюючий процес, що відтворюється на підставі професійних дій педагогічно і психологічно підготовлених фахівців (науково підготовлених працівників) у єдності зі студентським складом.

Саме в умовах вищого навчального закладу, актуально ставиться головне завдання, всебічно визначити місце і роль особистості студента у системі навчальної діяльності не як об'єкта уваги до себе, а як активного, професійно і психологічно формуючого майбутнього спеціаліста.

Безумовно, надто необхідно, щоб основні завдання і відомості про професійні та психологічні особливості навчальної діяльності студентів, яка у більшій мірі відтворюється у складних, але сприятливих умовах ви-

щого навчального закладу, були певною мірою добре усвідомлені та постійно аналізувалися тими, хто сьогодні навчається і тими, хто здійснює процес навчання.

Мета статті. Концептуально визначити та скласти науково-теоретичні та методично-практичні погляди на цілеспрямовану навчальну діяльність щодо становлення особистості студента як майбутнього професійного фахівця з врахуванням його індивідуально-психологічних особливостей.

Керуючись поставленою метою, автор цієї статті прийняв основне концептуальне завдання: концептуально, зрозуміло і аргументовано викласти важливі науково-теоретичні положення, які розкривають науково-системний підхід, функції та професійно-психологічні вимоги до визначення сутності, змісту і особливостей навчальної діяльності студентів. Така концепція дозволить повніше пізнавати, аналізувати та розуміти навчально-професійну спрямованість формування особистостей студентів як майбутніх фахівців.

Дослідженнями встановлено, що на кожному етапі відтворення змісту навчальної діяльності, проходячи певні якісні фази розвитку і оптимальні зміни свідомості студентів, розгортаються і збагачується конкретним змістом їх соціально-психологічні можливості, що і стає спонукальним чинником активного освоєння ним майбутньої професії.

Таким чином, процес вдосконалення змісту навчальної діяльності супроводжується не тільки розвитком особливих її структур, але і специфічною інтеграцією соціальних, психологічних та професійних можливостей і властивостей особистостей студентів, спонукаючи їх до активного пізнання майбутньої професійної діяльності. Саме такий, концептуальний підхід, на справедливу думку автора, виступає в ролі "мотивуючої основи", визначальної вибіркової можливості особистості студента до певної активності у процесі навчальної діяльності.

Академік С.Л. Рубінштейн зазначав, що проблема активного, усвідомленого відношення до навчальної діяльності – це перш за все питання про динамічні тенденції розвитку психології особистості у цій діяльності. Саме така актуальна тенденція, у своїй основі, цілеспрямовано орієнтує особистість студента на активне досягнення основної мети і поставлених завдань навчальної діяльності.

Можна переконливо констатувати, що студент як особистість своїми активаційними та мотиваційними чинниками продуктивно реалізує свій психологічно-пізнавальний потенціал у навчанні.

Практика свідчить, що саме така закономірність спостерігається на кожному етапі професійного становлення особистості студента як майбутнього фахівця. А професійне становлення як усвідомлена, перетворююча і творча діяльність особистості студента, формує у нього необхідний про-

фесіональний потенціал і психологічну впевненість в обраній ним діяльності.

Таким чином, підводячи перші підсумки з вище викладеного, слід зазначити наступні аргументи:

1) особистість студента активно і цілеспрямовано формується у процесі навчальної діяльності проявляє своє усвідомлене професійне становлення, здібність досягти оптимального результату у вирішенні поставлених мети і завдань;

2) навчальна діяльність, з однієї сторони обумовлюється синтезом психологічних можливостей, мотивів і активності особистості студента, а з іншої - професійно-психологічними вимогами до навчання, одночасно, до нього і його майбутньої професійної діяльності;

3) тенденція закономірної взаємодії двох сторін: особистісної і перспективної професійної діяльності, потребує змістовного їх аналізу, досконалого вивчення та покращення, враховуючи особливості розвитку та професійного становлення особистості студента.

Саме на глибокому розумінні цих суттєвих аргументів, відбувається активне включення особистості в процес навчальної діяльності, забезпечується її усвідомлене і якісне відтворення як суб'єкта майбутнього фахівця.

Розглядаючи студента як активного суб'єкта навчальної діяльності слід звернути увагу на наступні науково-теоретичні на дослідницько-практичні положення.

Перше, за даними досліджень психологів та педагогів, студент як активний суб'єкт діяльності - це особистість на вищому рівні свідомості, цілісності, самостійності по відношенню до відтворення навчальної діяльності. На цій підставі, можна стверджувати, що студент як суб'єкт діяльності є творцем власної життєдіяльності і поведінки, вершитель свого, майбутнього творчо-діяльного шляху. Він спроможний не тільки цілеспрямовано, енергійно та якісно виконувати основні завдання навчальної діяльності, але й цілеспрямовано покращувати власну самосвідомість, поведінку, духовність та інші критерії своєї особистості: соціальний, пізнавальний, творчий, професійний.

Друге, студент як активний суб'єкт навчальної діяльності визначається особливою цілеспрямованістю якісно реалізувати свої мотиви до самовизначення, самоорганізації, саморегуляції та самосвідомості. У цьому випадку студент як особистість є визначальним джерелом координації всіх своїх психічних складових: процесів, станів, властивостей, особливостей до високого рівня їх розвитку.

Отже є всі підстави стверджувати, що студент як суб'єкт активної, навчальної діяльності – надто цікава особистість з нескінченно різноманітними індивідуально-психологічними особливостями, які дозволяють йому

найкраще пізнавати свою майбутню професію.

Таким чином, активне включення студентів як особистостей у навчальну діяльність, перетворює, трансформує, розвиває їх як суб'єктів діяльності та визначає усвідомлене професійне становлення як майбутніх фахівців.

Саме з розглянутих наукових, концептуальних позицій можна вважати, що конкретна навчальна діяльність студентів визначається діяльним і загальним, системним підходом до розуміння змісту психології особистості і психологічних особливостей її розвитку. При цьому навчальна діяльність характеризується інтенсивністю, адекватністю, системністю психічного віддзеркалення індивідуальних можливостей і особливостей конкретного студента як особистості.

Але все ж, слід акцентувати увагу на тім, що навчальна діяльність має свою головну психологічну особливість, бо вона спрямована на вимірювання не тільки ступені розвитку індивідуальних психологічних особливостей студента як суб'єкта діяльності, але й не менш важливих його професійних орієнтацій, які мають постійне місце у конкретній структурі психології особистості студента як майбутнього фахівця (характеру, темпераменту, здібностей).

Таким чином, визначення студента як особистості і активного суб'єкта навчальної діяльності є наслідком проходження ним як майбутнім фахівцем складного шляху свого соціально-психологічного розвитку у процесі цілеспрямованої професійної підготовки до активного входження у свою професію, та її успішного освоєння та перспективного виконання. Саме ця, можна сказати суттєва, концептуальна закономірність, визначає психологічні та професійні можливості студента як особистості, здатного успішно вирішувати мету і завдання навчальної діяльності.

Відомо, що головною вимогою до цілеспрямованої навчальної діяльності є створення умов для всебічного професійно-психологічного розвитку та самореалізації особистості студента як майбутнього фахівця.

Досягнення цієї надто суттєвої вимоги може бути у межах однозначного розуміння всіма науково-педагогічними працівниками головного завдання – всебічно підготовлювати студентів як майбутніх фахівців до виконання системи професійно-психологічних функцій.

Сьогоднішній інженер (технолог) як фахівець – це особистість нового покоління спеціалістів з духовно-гуманістичним, психолого-професійним імперативом, вільно володіючий розвинутим інтелектуальним, інженерно-творчим мисленням, досконало знаючий свою професію. Він повинен бути психологічно готовим в теорії і на практиці успішно поєднувати глибокі знання й вміння математичних, психолого-педагогічних, загально-технічних, інженерно-психологічних, комп'ютерно-інформаційних та інших

дисциплін.

Саме таке новаційне, концептуальне визначення особистості студента як майбутнього фахівця має свідчити про високий рівень його професійно-гуманістичної та інженерно-психологічної підготовленості до ефективного виконання обраної та опанованої професії.

Автор статті ставить до визначення одне з головних завдань – концептуально скласти напрями гуманістично-психологічного і інженерно-психологічного розвитку і становлення особистості студента як майбутнього фахівця.

Розкриваючи перший, професійно-гуманістичний напрям, слід зазначити, що процес розвитку і формування особистостей студентів як майбутніх фахівців у теперішній час відбувається в умовах достатньо високих соціально-культурних і науково-технічних досягнень людства. Ось чому, у навчальній діяльності студентів необхідно створити всі умови, щоб кожна особистість формувалась як усвідомлений носій теперішніх духовних досягнень техніки і сприяла їх подальшому вдосконаленню.

Другий напрям. Сучасного студента як особистість майбутнього фахівця слід цілеспрямовано навчати творчо відтворювати завдання навчальної діяльності не тільки як майбутнього інженера чи технолога, а як керівника персоналу, організатора сумісних дій, спеціаліста-дослідника, та не менш важливо, як психолога гуманістичного середовища.

Саме таке розуміння сучасного студента як майбутнього фахівця буде підкреслювати факт того, що він формується як всебічно розвинута особистість у гуманістичному, професійно-психологічному, інтелектуальному та творчому просторі.

Важливо розуміти й те, що, з психологічної точки зору, навчальні завдання які якісно виконує студент як майбутній фахівець, у визначеній мірі, ним усвідомлено мотивовані і збуджують його до активної навчальної діяльності. У цьому випадку в нього формується обов'язкова потреба їх виконувати з метою забезпечення особистісної відповідальності та гуманістичної культури у навчально-виховному просторі.

Третій напрям. Особистість студента як майбутнього фахівця, повинна бути підготовлена до оптимального виконання необхідних професійно-психологічних функцій у процесі навчальної діяльності, а саме:

- вдосконали відтворювати пізнавальну діяльність;
- показувати професійну мотивацію до найкращого навчання;
- зацікавлено вивчати новаційні професійно-психологічні розробки;
- проводити аналіз кращих зразків навчальної діяльності;
- приймати участь у регламентному регулюванні приладів та інших механізмів;

узагальнювати відомості про всебічний розвиток особистостей

студентів;

визначати якісну і об'єктивну самооцінку своїх навчальних досягнень та ін.

Виконуючи, викладені основні професійно-психологічні функції, студент як майбутній фахівець повинен під керівництвом науково-педагогічних працівників вчитися постійно виступати у ролі інженера-керівника, інженера-технолога, інженера-програміста, інженера конструктора, інженера-педагога, практичного психолога, інженера-дослідника тощо.

Природньо, що зміст названих професійно-психологічних напрямів, функцій і ролей свідчить про надто складну і потужну навчальну діяльність у вищому навчальному закладі, спрямовану на особливу багатогранну спеціалізацію, динамічну інформаційну систему та науково-дослідницьку базу. Це треба глибоко усвідомлювати кожною особистістю взу.

Таким чином, важливо зазначити те, що концептуально визначені основні професійно-психологічні напрями, функції, ролі, які повинен вміти виконувати студенти як майбутні фахівці під керівництвом науково-педагогічних працівників, надто важливі з декількох важливих, теоретико-практичних точок зору.

Першої, вони надто конкретно відображають головну мету і основні завдання навчальної діяльності в сучасних умовах і обов'язують всіх її виконавців своєчасно, творчо та успішно аналізувати.

Другої, названі функції та ролі надто важливі тому, що вони характерні, на наш погляд, для багатьох основних видів інженерно-технологічної діяльності, до якої готуються студенти як майбутні фахівці.

Третьої, все ж, розглянуті функції є, відносно вибираними. До них можна відносити інші професійні і психолого-педагогічні функції, які можуть мати місце у багатоструктурній навчальній діяльності взу.

Важливо наголосити й те, що важливо тісне поєднання приведених точок зору та їх співвідношення однієї до іншої у залежності від складності спеціалізації навчальної діяльності, яку відтворюють науково-педагогічні працівники сумісно зі студентами.

Важливим моментом, розглянутих концептуальних положень щодо багатомірної навчальної діяльності студентів як майбутніх фахівців є той, що її зміст слід будувати з врахуванням особистісного і функціонального підходу.

Особистісний підхід визначається тим, що вони цілковито відносяться до особистості студента і визначають його подальший розвиток у процесі цілеспрямованої навчальної діяльності. Функціональний підхід припускається як дослідження і вдосконалення не тільки загальних головних функцій інженерно-технічної діяльності, але й ще тих функцій, які безпосередньо характеризують можливості особистості студента як майбут-

нього фахівця.

Отже, для якісного і надійного втілення названих підходів у навчальну діяльність, важливо розвивати у студентів стійкі професійно-психологічні знання і вміння, професійно-психологічну готовність, чіткі практичні навички, спеціальні здібності, що, у свою чергу, забезпечить ефективність їх майбутньої професійної діяльності. У цих умовах важливе значення набуває формування професійно-психологічної готовності у особистості студента до ефективної, майбутньої діяльності.

Професійно-психологічна готовність, на наш переконливий погляд, це головна професійно якість майбутнього фахівця, яка є головним результатом успішної навчальної діяльності. Означена готовність включає до себе: мотиваційний компонент (стійкий професійний інтерес до навчання); операційний компонент (здатність майбутнього фахівця виконувати професійні функції); емоційно-вольовий компонент (визначене почуття відповідальності та вміння саморегуляції при подоланні труднощів у навчанні) та ін.

Висновки. Цілеспрямовано організована навчальна діяльність є основною діяльністю студентів, на основі якої визначається концепція розвитку особистостей як майбутніх фахівців. Подібна концепція обумовлена якісним змістом навчальної діяльності та індивідуально-психологічними можливостями самих студентів. Всебічний розвиток особистостей студентів у процесі навчання є головним і взаємозумовленим процесом їх професійного становлення.

Список літератури. 1. Закон України «Про вищу освіту» №2984-3, зі змінами від 19.01.11р.2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. – Київ: ЦНЛ, 2006. – 384с. 3. Горшкова В.В. Диалог в образовании человека. – СПб.: Изд-во ГУП, 2009. – 192. 4. Большая психологическая энциклопедия. – М.: Эксмо, 2007. – 544с.

Bibliography: Zakon Ukraїni «Pro vishhu osvitu» №2984-3, zi zminami vid 19.01.11r.2. Vitvic'ka S.S. Osnovi pedagogiki vishhoї shkoli. – Kiїv: CNL, 2006. – 384s. 3. Gorshkova V.V. Dialog v obrazovanii cheloveka. – SPb.: Izd-vo GUP, 2009. – 192. 4. Bol'shaja psihologicheskaja jenciklopedija. – M.: Jeksmo, 2007. – 544s.

Б.И. Фурманец

КОНЦЕПТУАЛЬНОЕ ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА КАК БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА В УСЛОВИЯХ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье изложены концептуальные, научно-теоретические положения, взгляды, основные направления и функции определения личности студента как будущего специалиста в условиях сложной учебной деятель-

ности.

Ключевые слова. Личность студента, учебная деятельность, индивидуально-психологический потенциал, функции учебной деятельности, субъект, психологическая готовность.

Б.І. Фурманец

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ЯК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті викладено концептуальні, науково-теоретичні положення, погляди, основні напрями та функції визначення особистості студента як майбутнього фахівця в умовах складної навчальної діяльності.

Ключові слова. Особистість студента, навчальна діяльність, індивідуального-психологічний потенціал, функції навчальної діяльності, суб'єкт, психологічна готовність.

B. I. Furmanis

THE CONCEPTUAL DEFINITION OF PERSONALITY STUDENT AS FUTURE SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL ACTIVITY

The article describes the conceptual, theoretical Position, the views, the main directions and functions of determining the student as a future specialist in the conditions of complex learning activities.

Keywords. Student's personality, learning activities, individual, the function of educational activity, he gave a start, psychological readiness.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2014 р

УДК: 371.13

*К. В. Болдирєв
м. Харків, України*

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка проблеми Професійна компетентність в широкому значенні представляє собою наявність як загальнолюдських компетентностей, так і вузькоспеціальних, суміжних з фаховою наукою, без яких становлення професіоналу унеможливується. Професійна компетентність педагога представляє собою особисті якості педагога, які дозволяють йому ефективно вирішувати педагогічні задачі, власноруч сформульовані, або сформульовані адміністрацією учбового закладу. У сучасній науковій спільноті ведеться активна дискусія щодо шляхів формування профе-